

УДК 352/354: 330.8

А. Ю. Гладченко,
докторант, Таврійський національний університет імені В.І. Вернадського

ФУНКЦІЇ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ РІВНОВАГОЮ ЗА РІВНЯМИ РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

A. Gladchenko,
postdoctoral student, Taurida National Vernadsky University

FUNCTIONS OF THE STATE IN THE REGULATION OF ECONOMIC BALANCE IN LEVELS OF SOCIETY

У результаті систематизації властивостей сучасної суспільно-економічної формації в статті було запропоновано авторське поняття когнітарно-аменсалістична суспільно-економічна формація. Також, у статті обгрунтовано пріоритети державного управління економічною рівновагою на основі обгрунтування досягнення і підтримки рівноваги сучасної економічної системи на регіональному та глобальному рівнях.

The purpose of this article is to study the author's approach to the determination of the properties of the current socio-economic system, as well as the identification of its impact on public administration and its priorities. It is another object of the author study is to identify the limits of the use of classical economic balance management tools. Author's research is based on the general scientific methods of induction and deduction, which enabled to identify and justify the new trends in the understanding of the impact of the current economic processes in the state administration.

As a result, the property of the systematization of modern socio-economic structure in the article was proposed copyright term cognitor-amensalism socio-economic formation. Also, as the article the governance priorities of economic equilibrium on the basis of studies to achieve and maintain a balance of modern economic system at the regional and global levels.

Ключові слова: підхід, властивості, суспільно-економічна, формація, вплив, державне, управління, пріоритети, когнітарно-аменсалістична, система, економічне, рівновагу.

Key words: approach, properties, socio-economic, formation, impact, government, management, priorities, cognitor-amensalism system, economic and balance.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Соціально-економічні відносини як базовий інститут будь-якої економічної системи на сьогодні в умовах розгортання процесу інформатизації, транснаціоналізації та інших складових глобалізації виносить на перший план проблему державного управління як системи методологічних орієнтирів, бо механізми та концепції, які застосовуються майже у всіх країнах світу особливо фіскальні та монетарні підходи до управління економічними процесами з боку держави, були розроблені майже сімдесят років тому. Проте з часів кенсіанства та монетаризму світ змінився докорінно, проте механізми державного управління економічною системою в багатьох країнах залишилися не змінними. Найбільш популярною на сьогодні теорією, яка описує загальні імперативи державного управління в умовах глобалізації, є постіндустріалізм, проте практичне застосування цієї концепції має фрагментарний характер. За таких умов дослідження трансформаційних процесів у суспільно-економічних відносинах має значний інтерес та практичну цінність з огляду на удосконалення імперативів державного управління економічною рівновагою.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ПУБЛІКАЦІЙ

Систематизація наукових поглядів на механізми державного управління в залежності від типу суспільно-економічних відносин дає змогу стверджувати, що достатня

кількість визначних економістів так чи інакше акцентували увагу у своїх працях на проблемах авторського дослідження, досить назвати імена: А. Сміта [9, с. 54], Д. Рікардо [6, с. 53], Т.Р. Мальтуса [2, с. 43—53], Д.С. Милля [5, с. 31], Й. Д.М. Кейнса [1, с. 23], П. Самуельсона [8, с. 42], Д. Медоуз [4, с. 43].

ЦІЛІ ДОСЛІДЖЕННЯ

Однак слід визнати, що категорія "суспільно-економічні відносини" має виключне значення для розуміння ефективних механізмів державного управління. Тому ключовим аспектом авторської статті є обгрунтування базисних властивостей новітньої суспільно економічної формації і обгрунтувати роль та імперативи державного управління економічною рівновагою в зазначених умовах.

ОСНОВНІ РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Вищеперераховані вчені заклали основи розуміння майбутнього економічного укладу, однак, на нашу думку, за ті десять п'ятнадцять років ці теоретичні напрацювання слід доповнити, новими аспектами, без яких розуміння методологічних акцентів сучасної соціально-економічної формації є однобоким та не об'єктивним і державне управління економікою за допомогою застарілих інструментів стає марною справою. Тому систематизуємо новітні тренди релевантні до авторського дослідження.

По-перше це зміни в валютно-фінансових відносинах. У цьому напрямку працює досить багато авторів однак зміни в цій сфері настільки багатогранні, що виділити якусь домінуючу концепцію не можливо. При цьому слід виділити такі дослідження, які відображають суть трансформацій, що відбуваються. Світовий фінансовий ландшафт трансформує регулювання фінансового сектору в епоху глобалізації, у бік недержавних організаційних утворень, що створюють децентралізовану систему взаємодії на основі віртуальної економіки. Таким чином, державне реформування на національному рівні є доволі трудомістким процесом. Інший вимір валютно-фінансових трансформацій, що активізують свій вплив на економічні системи незалежно від превалюючого типу виробництва виявляє динаміка нових форм грошей, світового валютного та фондового ринків у цілому та їх секторів: приватного глобального (євровалют), державних, національного фінансування експорту, а також світових і регіональних валютних фондів та інвестиційних банків, дають змогу стверджувати, що назріла необхідність змінити методи державного регулювання цього сектору, бо діючі інституції втратили здатність до прогнозованого росту та управління [7].

По-друге, в класичних теоріях постіндустріалізму визначається роль малого бізнесу, проте транснаціоналізація в останні десять років збільшила свій вплив на національні економіки. Де-факто прогнози багатьох вчених відносно розвитку та ролі транснаціональних корпорацій, що вказували про те, що основний клас у постіндустріальному соціумі — це насамперед клас професіоналів, що володіє знаннями і центр товариства повинен зміститися від корпорацій в бік університетів, дослідницьких центрів і т. п. У реальності корпорації так і залишилися центром західної економіки і лише зміцнили свою владу над науковими установами, серед яких повинні були розчинитися.

По-третє, це наростання геоекономічної темпоральності в поєднанні з тенденцією наростання делегування владних повноважень на наднаціональний та міжнародний рівні. Слід визнати, що після руйнування двополюсної системи сучасних міжнародних відносин та підйому останньої хвилі глобалізації перед основним міжнародним актором — гегемоном планети (США) і його союзниками постало питання закріплення та підтримки їх статусу наддержав. Однак за умов жорсткої боротьби за визначення майбутнього глобального образу планети дослідники наголошують, що особливо важливо диференціювати глобалізацію як природний, об'єктивний процес та як суб'єктивний, штучний, насильницький — в інтересах так званих глобалізаторів [12].

Зростає число недержавних суб'єктів економіки і політики бере на себе ряд функцій, що раніше виконувалися державою. Державне управління окремих держав перестає бути суверенним, перебуваючи під дедалі більшим впливом ситуації на світовому ринку. Глобальна система комунікацій маргіналізує роль держави на інформаційному полі, робить практично неможливою урядовий контроль за потоками інформації. Держава в прийнятті рішень все частіше покладається на експертизу приватного бізнесу та неурядових організацій, які мають по ряду питань більшою інформацією, ніж держструктури. На нашу думку, на сьогодні не залежно від статусу країни в глобальному середовищі формуються нові моделі відносин у системі "суспільство-уряд", в якому управління за принципом "зверху — вниз" характеризується низькою результативністю. Однак стверджувати, що інформатизація сприяє розвитку і соціального плюралізму і демократії. Зокрема інформатизація буде сприяти реалізації комп'ютерного контролю за кожним його членом. Однак цей контроль будуть мати не державні органи влади а приватні підприєм-

ства та корпорації у сфері інформаційних технологій. Внаслідок цього держава як орган контролю втрачає свої компетенції. Таким чином, слід підкреслити, що вище-перераховані чинники докорінно перебудовують соціально-економічні зв'язки в економіках змінюючи саме уявлення цивілізаційної парадигми та державного управління як системи. Слід констатувати факт переходу частини країн світової економіки на нову соціально-економічну формацію однак це важко назвати постіндустріальним суспільством, бо більшість правил і механізмів його функціонування в сучасному світовому господарстві не спрацьовують. Властивості сучасної соціально-економічної формації представлена на рисунку 1.

Так, наприклад, один із загальних постулатів постіндустріальних теорій посилення ролі малого та середнього бізнесу сьогодні здається як мінімум не відповідає дійсності, бо вже зазначалося транснаціональні корпорації чудово скуповують "стартапи" посилюючи свій вплив на національні економіки. До того ж у багатьох випадках на територіях присутності не платять податків і не дотримуються національних стандартів ведення бізнесу. Також слід окремо зазначити, що в сучасних та класичних теоріях постіндустріалізму вважається, що основним засобом виробництва є кваліфікація працівників. У цьому розумінні засоби виробництва належать самому працівникові, тому цінність співробітників для компанії різко зростає [11]. Однак на сьогоднішній день, як і в індустріальному суспільстві, основою якого були пролетарії, в сучасному суспільстві цей клас переродився на так звані "когнітарії".

ВИСНОВОК

На нашу думку, на сьогоднішній день постіндустріалізм як теоретична конструкція державного управління не витримує критики з боку сучасних трансформацій у світовій економіці. Слід підкреслити що всі постіндустріалістські погляди на розвиток новітньої соціально-економічної формації акцентують увагу на зменшенні глобальних корпорацій і збільшенні свобод та рівня життя окремого члена суспільства, превалювання наукоємного виробництва, зменшенні нерівності та інших характеристик, за яких суспільство є вільним від основних макроекономічних станів нестабільності. Світова громадськість навіть сформувала перелік країн, які вважаються постіндустріальними. Однак що ж ми можемо спостерігати в дійсності. На нашу думку, дійсно інформація стала відігравати вирішальну роль у розвитку та стабільності суспільства, проте в країнах, які декларують свій постіндустріальний статус, як і в країнах третього світу, наростають одні й ті ж проблеми: безробіття; соціальне розшарування, кризи. Роль глобальних корпорацій має тенденцію до посилення, також слід зазначити, що працівники розумової праці стали навіть більш залежними від корпорацій. Яскравим прикладом може служити Україна, де аутсортинг інформаційних послуг став звичною справою, а купівля "стартапів" прекрасним бізнесом для корпорацій. Таким чином, ми дійсно спостерігаємо формування нової суспільно-економічної формації проте основні принципи взаємодії не вписуються в постіндустріальні концепції. На нашу думку, новітню суспільно-економічну формацію слід розуміти як когнітарно-аменсалістичну. На відміну від існуючих класичних і альтернативних теорій суспільно-економічних формацій, пропонуване авторське розуміння сучасної суспільно-економічної формації будується на трансформації ролі найманого працівника щодо індустріальної економіки. У когнітарно-аменсалістичній системі роль індивіда в економічній системі дуже нагадує клас "пролетаріїв" з тією лише різницею, що цілі і завдання для роботи йдуть не зверху в низ, а навпаки. В індустріальному

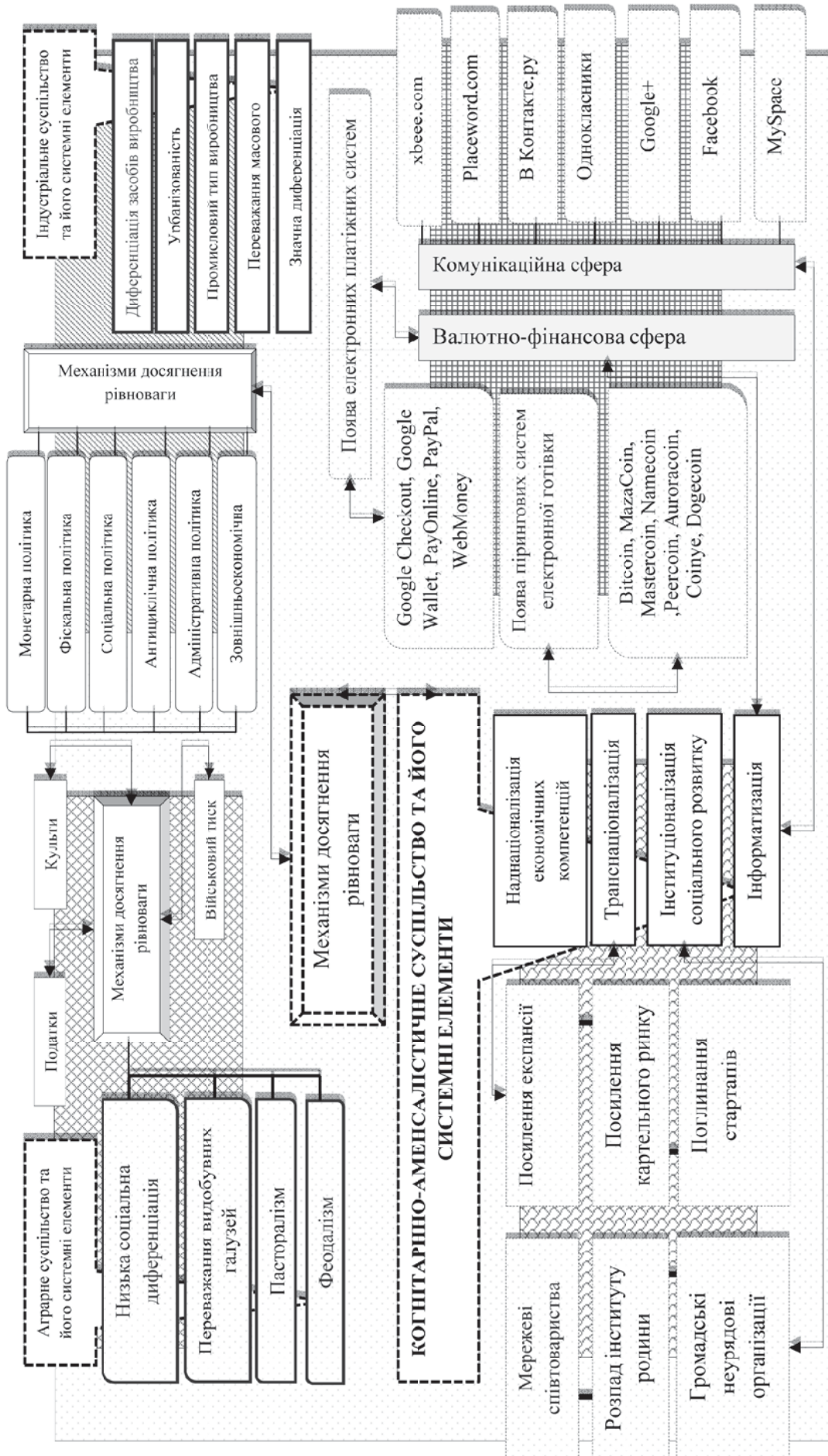

Рис. 1. Еволюція підходів державного управління економічною рівновагою за рівнями розвитку суспільства

Джерело: [12].

суспільстві успішним членом суспільства називався працівник, який досконально виконував заздалегідь запрограмовані кимось дії і робив це вчасно. У когнітарно-аменсалістичній системі сучасній людині жити стало набагато важче. Для того, щоб бути успішною людиною не тільки повинна робити роботу якісно, вона також повинна в якійсь мірі сама розробляти пропонувати капіталісту способи вирішення проблем краще за інших. У такому середовищі в соціальному плані вижити і бути успішними можуть тільки самі здатні члени суспільства, інші є "неандертальцями", бо залишаються за бортом цивілізації не зумівши досягти певно когнітивного темпу розвитку когнітарно-аменсалістичного суспільства. І дійсно на сьогодні навіть у найрозвиненіших країнах світу, які називають себе постіндустріальними, проживають мільйони безробітних, які не можуть знайти роботу не тому, що її немає, але тому, що рівень умінь вимагає значних когнітивних зусиль насамперед. Також на противагу існуючим теоріям постіндустріалізму слід зазначити, що, на нашу думку, сучасне суспільство переростає в систему глобальних акторів, яке діє за принципом міжвидових взаємовідносин, при якому один вид, іменованій аменсалістичним суб'єктом, зазнає пригнічення росту і розвитку, а другий — іменованій інгібітором, таким випробуванням не схильний. У ролі інгібіторів на сьогодні виступають корпорації та інші інституції які мають статус не нижче міжнародних. Перераховані авторські узагальнення дають можливість стверджувати, що сучасна система світового господарства має більше ознак когнітарно-аменсалістичного суспільного ладу ніж постіндустріального. Тим більше як зазначається в теоріях постіндустріалізму, що тільки деякі частини регіонів чи країн мають статус постіндустріальних, на нашу ж думку, в сучасні відносини когнітарно-аменсалістичного типу втягнуті майже всі країни світу, де є Інтернет і корпорації. В таких умовах погляди на державне управління в цілому на економічну рівновагу зокрема, нашу думку, знаходять новий масштаб. З появою віртуальної економіки, і глобальних суб'єктів, коли події в одному кінці світу тягнуть за собою наслідки в іншому досягнення економічної рівноваги на національному рівні можливо тільки в короткостроковому періоді і то за умови позитивної світової кон'юнктури. На нашу думку, досягнення і підтримання рівноваги сучасної економічної системи детермінована насамперед процесами на регіональному та глобальному рівнях. За цими умовами розробка підходів до інтеграції системи державного управління до міжнародних інституцій забезпечить новий мир економічної рівноваги та збалансованого розвитку.

Література:

1. Кейнс Дж.М. Общая теория занятости, процента и денег. — М.: ГелиосАРВ, 2002. — 352 с.
2. Мальтус Т. Опыт закона о народонаселении [Электронный ресурс] / Т. Мальтус. — Режим доступа: <http://demoscope.ru/weekly/knigi/maltus/maltus.html>
3. Маркс К. Капитал. Критика политической экономии. — Т. 2. — Кн. 2: процесс производства капитала. — М.: Политиздат. — 1983. — 3883 с.
4. Медоуз Д., Пределы роста. 30 лет спустя [Электронный ресурс] / Д. Медоуз. — Режим доступа: http://ecorussia.info/ru/ecopedia/donella-medouz-predely-rosta#paragraph_3503
5. Милль Дж.С. Основы политической экономии / Пер. с англ. / Дж.С. Милль // Собр. соч. в 3 т. — М.: Прогресс, 1980. — Т. 2. — 480 с.
6. Рикардо Д. Начала политической экономии и налогового обложения / Д. Рикардо // Собр. соч. в 5 т. — М.: Госполитиздат, 1995. — Т. 1. — 360 с.

7. Рокоча В.В. Економічні інтереси та цінності як системоутворюючий елемент національної економічної безпеки [Електронний ресурс] / В.В. Рокоча // Вчені записки університету "КРОК". Сер.: Економіка. — 2014. — Вип. 36. — С. 28—36.

8. Самуельсон П. Экономика / П. Самуельсон // Собр. соч.: в 2 т. — М.: МГП Алгон ВНИИСИ, 1992. — Т. 2. — 413 с.

9. Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов / А. Смит. — М.: Изд-во "Соцэкгиз", 1962. — 684 с.

10. Сорос Д. Эпоха ошибок. Мир на пороге глобального кризиса / Д. Сорос. Издательство: Юнайтед Пресс. — 2014, 435 с.

11. Foresight 2020: Economic, industry and corporate trends. A report from the Economist Intelligence Unit sponsored by Cisco Systems [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://graphics.eiu.com/files/ad_pdfs/eiuForesight2020_WP.pdf

12. The official site. The International Monetary Fund [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.imf.org/external/country/index.htm>

References:

1. Kejns, Dzh. M. (2002), Obshhaja teorija zanjatosti, procenta i deneg [General Theory of Employment, Interest and Money], Helios ARV, Moscow, Russia.

2. Mal'tus, T. (1996), Opyt zakona o narodonaselenii [An Essay on the Principle of Population], available at: <http://demoscope.ru/weekly/knigi/maltus/maltus.html> (Accessed 10.05. 2015).

3. Marks, K. (1983), Kritika politicheskoy jekonomii. Tom vtoroj, kniga 2: process proizvodstva kapitala [Critique of Political Economy. Volume Two, Book 2: The production process of capital], M.: Politizdat, Moscow, Russia.

4. Medouz, D. (2002), Predely rosta. 30 let spustja [Meadows, Limits to Growth. 30 years later], available at: http://ecorussia.info/ru/ecopedia/donella-medouz-predely-rosta#paragraph_3503 (Accessed 10.05. 2015).

5. Mill', Dzh.S. (1980), Osnovy politicheskoy jekonomii [Principles of Political Economy], M., Progress Moscow, Russia.

6. Rikardo, D. (1995), Nachala politicheskoy jekonomii i nalogovogo oblozhenija [Principles of Political Economy and Taxation], Gospolitizdat Dnipro, Ukraine.

7. Rokocha, V. V. (2014), Ekonomichni interesi ta cinnosti jak sistemoutvorjuchij element nacional'noї ekonomichnoї bezpeki, Vcheni zapiski universitetu "KROK", Serija: Ekonomika, vol. 36, pp. 28—36.

8. Samuel'son, P. (1992), Ekonomika [Economics], MGP Algon VNIISI, Moscow, Russia.

9. Smit, A. (1962), Issledovanie o prirode i prichinah bogatstva narodov [The Wealth of Nations], M.: Izd-vo "Socjkgiz" Kyiv, Ukraine.

10. Soros, D. (2014), Jepoha oshibok. Mir na poroge global'nogo krizisa [The era of errors. World on the brink of a global crisis], Izdatel'stvo: Junajted Press Kyiv, Ukraine.

11. A report from the Economist Intelligence Unit sponsored by Cisco Systems (2014), "Foresight 2020: Economic, industry and corporate trends", available at: http://graphics.eiu.com/files/ad_pdfs/eiuForesight2020_WP.pdf (Accessed 30 August 2014).

12. The official site. (2014), "The International Monetary Fund", available at: <http://www.imf.org/external/country/index.htm> (Accessed 21 September 2014).

Стаття надійшла до редакції 26.01.2017 р.